

Міністерство освіти і науки України
Запорізька державна інженерна академія

**ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО В СВІТІ
ТА УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА
ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

Запоріжжя
ЗДІА
2017

УДК 316.77(100+477)

I 741

*Рекомендовано до друку
рішенням вченої ради Запорізької державної інженерної академії
(протокол № 11 від 28 вересня 2017 року)*

Рецензенти:

Д. І. Дзвінчук, доктор філософських наук, професор, директор Інституту гуманітарної підготовки та державного управління Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (м. Івано-Франківськ);

М. А. Козловець, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка (м. Житомир);

М. А. Лепський, доктор філософських наук, професор, декан факультету соціології та управління Запорізького національного університету (м. Запоріжжя)

I 741 **Інформаційне** суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку: колективна монографія / За ред. д.філософ.н., проф. В. Г.Воронкової; Запоріз. держ. інж. акад. – Запоріжжя: ЗДІА, 2017. – 282 с.
ISBN 978-617-685-041-0

Монографію «Інформаційне суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку» підготовлено як результат виконання завдань НДР, затвердженої Міністерством освіти і науки України «Удосконалення механізмів розвитку інформаційного суспільства як цивілізаційної парадигми сучасного українського суспільства в умовах глобалізації» 0115U002343 (2015-2017). В монографії висвітлено теоретико-методологічні, концептуальні та праксеологічні засади становлення і розвитку інформаційного суспільства в Україні та світі. Особлива увага приділена питанням еволюції від homo sapiens до homo informaticus в контексті антропологічних вимірів, управлінню науково-освітнім простором інформаційного суспільства, еволюції та інформаційного суспільства в «суспільство знань» та закономірностям становлення smart-суспільства. В монографії використано синергетичну методологію для аналізу інформаційного суспільства як нелінійного середовища. Орієнтована на науковців, управлінців вищої освіти, викладачів соціально-філософських дисциплін, широкого загалу читачів, що цікавляться проблемою становлення і розвитку інформаційного суспільства в Україні та світі та процесами змін у суспільстві.

УДК 316.77(100+477)

I 741

ISBN 978-617-685-041-0

© Автори матеріалів, 2017

© Видавництво Запорізької державної інженерної академії, 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
-----------------------	----------

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИМІРИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: МЕТОДОЛОГІЯ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО ДИСКУРСУ

1.1 ВОРОНКОВА В. Г., ДЗЬОБАНЬ О. П., СОСНІН О. В. Від homo sapiens до homo informaticus: антропологічні виміри інформаційного суспільства	11
1.2 ЛАЗАРЕВИЧ А. А. Информационное общество как реализация стратегии постиндустриальной модернизации	34
1.3 ПУНЧЕНКО О. П. Информационное общество в пространстве философских проблем современности	50
1.4 МАКСИМЕНЮК М. Ю., НІКІТЕНКО В. О., БАНАХ Л. С. Концептуалізація розвитку інформаційного суспільства в умовах глобалізації: методологія постмодерністського дискурсу	88

РОЗДІЛ 2.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМІРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ НАУКОВО-ОСВІТНІМ ПРОСТОРОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

2.1 КРИМЕЦЬ Л. В. Філософія управління науково-освітнім простором інформаційного суспільства	102
2.2 СОСНІН О. В. КОНОНЕЦЬ М. О. Нові інформаційно-технологічні реалії комунікації в науково-освітній діяльності як запорука інноваційного розвитку суспільства	120
2.3 КИВЛЮК О. П., ВОРОНКОВА В. Г. Формування концепції інноваційної освіти (stem-освіти) як фактор становлення і розвитку smart-суспільства за умов глобалізаційної реальності	141
2.4 БЛОГУР В. Є. Формування концепції людинотворчої сутності спорту як основи формування цілісності особистості на етапі сучасного розвитку суспільства	161

БІЛОГУР В.Є.

*доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри теорії і методики
фізичного виховання
та спортивних дисциплін*

*Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана
Хмельницького (Мелітополь, Україна)*

E-mail: bilovlada@mail.ru, ORCID 0000-0001-9041-7050

2.4 ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНОТВОРЧОЇ СУТНОСТІ СПОРТУ ЯК ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОСТІ ОСОБИСТОСТІ НА ЕТАПІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Вступ

2.4.1 Творчість, гра і спорт як когнітивні матриці формування цілісності особистості.

2.4.2 Феномен творчості, гри і спорту як найважливіший засіб самореалізації людини.

2.4.3 Феномен творчості, гри і спорту як сублимативно-антропологічно-екзистенційне вираження індивідуального і соціального життя.

2.4.4 Спорт як становлення людини як духовно-тілесної істоти.

2.4.5 Онтологічна сутність змагальності в соціальному і культурному бутті та її інституціоналізація.

2.4.6 Сутнісне вираження людиновимірності у сфері спорту як одного з ареалів «антропологічної межі».

2.4.7 Дуальність сучасного спорту: реалізація принципів холізму та орієнтація на технократичні ідеали заради комерціалізації та прагматичних інтересів.

Висновки

Список використаних джерел

Анотація. В статті представлено аналіз феноменів творчості, гри і спорту як когнітивних матриць цілісності особистості. Відмічається, що творчість, гра і спорт уявляються «царством рафінованої свободи», способом становлення особистості, загальнобуттєвим антропологічно-екзистенційним способом буття, вираженням фізично-атомічної конструкції людини, специфічними субсистемами людської екзистенції у процесі трансформації цінностей буття та філософії. Доведено, що творчість, гра і спорт - це вільні вияви свідомої людини, які є невід'ємною властивістю людини, універсальною функцією, яка приводить до різноманітних форм самостворення організму, сприяють її самоудосконаленню в тотальному смислі цього слова. Об'єктом дослідження є спорт як становлення духовно-тілесної істоти, в основі якої вираження людиновимірності. Проаналізовано дуальність сучасного спорту: реалізація принципів холізму та орієнтація

на технократичні ідеали заради комерціалізації та прагматичних інтересів. Зроблено висновок, що спорт сприяє формуванню людиновимірності та цілісності особистості.

Ключові слова: спорт, спортивна діяльність, принцип холізму, цілісність особистості, гра, творчість, когнітивні матриці.

2.4.1 Творчість, гра і спорт як когнітивні матриці формування цілісності особистості

У творчості, грі і спорті як когнітивних матрицях «рафінованої свободи» людина виходить за межі «відведеної для неї природи», долає необхідність об'єктивних умов життя, виходить за їх межі, розширяє свої можливості, здібності, потенції, що слугують пошуком цілісності буття-природи-світу. Творчість, гра і спорт уявляються «царством рафінованої свободи», способом становлення особистості, загальнобуттєвим антропологічно-екзистенційним способом буття, вираженням фізично-атомічної конструкції людини, специфічними субсистемами людської екзистенції у процесі трансформації цінностей буття та філософії [1].

Через творчість, гру і спорт людина «пропускає» все своє життя, «програє» себе, свою сутність, виражену антропологічно-сутнісними та екзистенційно-ціннісними силами, втіленими у конституції людини. Деякі вчені допускають, що творчість, гра і спорт є більш суттєвими, чим праця, влада, любов. В сучасних формах творчості, гри і спорту як в синкретичних формах діяльності людина здійснює зв'язок з дійсним і ірреальним, об'єктивним і суб'єктивним, що і є найбільш адекватним визначенням цих соціальних феноменів. Основним полем реалізації творчості, гри і спорту слугує макросистема генетичної та соціальної поведінки людини, архітектонізація індивідуально-фізичної підготовки людини, психоіндивідуальний емпіричний досвід індивіда [2]

Творчість, гра і спорт як царство «рафінованої свободи» є одним із способів (шляхів) осмислення людиною свого буття, духовного і матеріального, феноменами культури, науки, мистецтва, соціуму, виробництва. Тільки в творчості, грі і спорті людина може експериментувати з самим собою, із всіма можливими і неможливими варіантами своєї суб'єктивної поведінки, а також у процесі взаємодії з іншими учасниками взаємодії.

Творчість, гра і спорт як чуттєво-соціоекзистенційне та субстанційно-антропологічне осмислення певного духовного стану індивіда стає інструментом вільного вибору людини. Як терміни, творчість, гра і спорт позначають широкий круг предметів діяльності, яка протиставляється звичайній, утилітарній, практичній діяльності і характеризується переживанням задоволення від самої творчої суті діяльності, самого процесу творчого самовизначення особистості. Для творчості, гри і спорту важливим

є стан духовно-творчої активності людини, різноманітні форми її актуалізації, врахування потенціальної різноманітності смислів життя, стилістичний імідж екзистенції індивіда, реалізація людини в різних формах діяльності – предметних, змагальних та рольових [3].

Феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» знаходяться в прямій залежності від буттєво-антропологічно-екзистенційних вимірів, досвіду людини, пов'язаними з чуттєвим, інтуїтивним підґрунтям людського буття. Творчість, гра і спорт як вираження «рафінованої свободи» використовуються в якості метафори людського життя: «Що таке життя?». Говорять про економічну, політичну, соціальну, духовну різновидності вираження творчості, гри і спорт, спочатку в метафоричному змісті, але потім метафора цих творчих епіфеноменів починає реалізовуватись в екзистенційно-буттєвих вимірах. У творчих процесах реалізації екзистенції мають місце різноманітні спортивно-творчо-змагально-ігрові технології, які сприяють вираженню творчої сутності людини та її адаптації до оточуючого середовища, до самостійного виконання своїх ролей, функцій і статусів.

В другій половині ХХ ст. все більше помітною стає роль, яку вбирає в себе поняття творчості, гри та спорту в онтологічно-антропологічному «повороті», в якому опинилася в результаті свого розвитку сама соціальна філософія. Феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» виявляються найбільш важливою моделлю функціонування різноманітних зв'язків, стають образом творчо-спортивних та креативних взаємодій, які виходять на якісно новий ступінь свого розвитку. Феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» виступають одним із найважливіших засобів функціонування і оновлення форм людських взаємовідносин. Феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» виступають фундаментальною основою, яка забезпечує «узгодження буття», стимулює особистість до підтримання правил такого узгодження на рівні екзистенційно-онтологічного вираження сутнісних сил особистості.

Феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» - це максими виявлення своїх фізичних сил, виявлення того процесу, який розкриває структури взаєморозуміння між людьми, реалізуючись в архетипах і стандартах творчо-креативних та спортивних практик та технологій гри. Феномени творчості, гри і спорту направлені саме на подолання «розривів» антропологічного виявлення фізичного самопочуття індивідів, в якому можуть бути використані форми творчого пошуку, пошуки механізмів підвищення ефективності творчо-спортивної та ігрової діяльності у всіх ланках суспільного життя, чому сприяє системний підхід пізнання [4].

Феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» в результаті розвитку цивілізації стають фундаментальним сучасним інструментом комунікації між людьми, вираженням взаємозв'язків

та кореляцій з людиною і суспільством, людиною і системою спорту. Поняття феноменів творчості, гри і спорту як когнітивних матриць «рафінованої свободи» є надзвичайно багатоманітним, як багатоманітна і сама діяльність креативної людини. Феномени творчості, гри і спорту виступають як основне джерело і найвищий прояв людської свободи, потреба у розвитку сутнісно-антропологічних сил особистості, самопізнання її як суб'єкта творчого процесу, виявлення самодіяльності індивіда, відтворення спортивної людини у всій її багатоманітності норм і цінностей [5, с. 257-275].

Феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» - це універсальні функції людини, які приводять до реалізації різноманітних форм самобутності ствердження і розвитку людського організму. Феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці - це вияви свободи особистості, що передбачають наявність у людини вольових якостей, здібностей, мотивів, завдяки яким людина створює вільні форми спортивної діяльності. Виявлення цих властивостей особистості, виявляє важливу роль інтуїції, свідомих і безсвідомих компонентів розумової діяльності, потреби особистості в її самоактуалізації, розширенні її творчих здібностей в контексті розвитку культур ментальностей [6].

2.4.2 Феномен творчості, гри і спорту як найважливіший засіб самореалізації людини

Творчість, гра і спорт - це вільні вияви свідомої людини, які є невід'ємною властивістю людини, універсальною функцією, яка приводить до різноманітних форм самостворення організму, сприяють її самоудосконаленню в тотальному смислі цього слова. У сучасних умовах світоглядної кризи і духовного відчуження людина намагається актуалізувати себе через пошук смисложиттєвих феноменів, здатних об'єднувати і перетворювати органічну цілісність, соціальні та індивідуальні виміри власної життєдіяльності. Безперечно, що одним з таких феноменів, що поглинає і охоплює у всій цілісності особистість, виступають феномени творчості, гри і спорту. Потреба у всебічному вивченні феноменів творчості, гри і спорту як когнітивних матриць «рафінованої свободи» філософії сучасного спорту є очевидною, так як залишається нереалізованою концепція їх смислових особливостей як сублимативного вираження в індивідуальній і соціальній формах життєдіяльності індивіда.

Як засвідчує соціально-філософський аналіз даної проблеми, способи буттєвості ігрової практики в окремі періоди європейської культури – в Античності, Середньовіччі, Нового часу – залежали від соціальних умов, але при цьому гра впливала на соціальне та індивідуальне життя європейської людини. Визначено, що гра першочергово існувала як відтворення традиції, ритуал, що надавали їй священної цінності. Проте самовизначення гри у формі змагання повністю поглинало культурний вимір життя людини

Білогур В. С.

(класична Греція), але також і втрачало для нього священну і культурну цінність (пізня Греція і пізній Рим). З іншої сторони, у розвитку ігрової практики (Олімпійські ігри, гладіаторські бої) стала проявлятися тенденція до професіоналізації і спеціалізації у силу нестійкості соціальних норм та інститутів, здатних стримувати чи знижати негативні наслідки даних устремлінь.

У Середні віки було закріплено розподіл ігрової практики на дві тенденції – аристократичну і народну, у яких прямо відображалися почуттєві і духовні потреби певних соціальних верств. Аристократична ігрова тенденція розвивалася у формі рицарських турнірів і укріплювала потребу у ритуально-ігровому спрямуванні. Народна традиція в грі (гра у футбол у рамках карнавалу) характеризувалася безпосередністю і спонтанністю у своєму виникненні і розвитку і відрізнялася здатністю відображати світосприймання народного стилю, проте з акцентуацією на збереження античного ритуально-ігрового смислу [7].

На нашу думку, актуалізація змін в ігровій практиці у Новий час виявилася можливою за рахунок розвитку самосвідомості людини, його свободи і потреб, зростання активності людини. Народження спорту було пов'язано зі зміною способу буття соціуму, коли відтворення соціального досвіду через традицію вступило місце зростаючій активності людини у індивідуальній і соціальній життєдіяльності. Становлення спорту як змагальності базувалося на цінностях сурової раціоналізації, спеціалізації та успішності життєдіяльності, а також представляло собою сублімативну та онтолого-екзистенційну практику самореалізації індивіда [8].

Феномен творчості, гри і спорту як найважливіший засіб самореалізації людини, а також можливість для соціальної мобільності, що дозволяє людині оволодівати соціальною роллю і підвищувати свій соціальний статус, а спортивні практики стали розумітися як сублімативно-онтолого-екзистенційна форма виявлення своєї індивідуальної і соціальної життєдіяльності людини. На кінець, можливість утвердження у творчості, грі і спорті є соціальною потребою у особистій зверхності, що стало виражатися через практики різних форм легітимації [9, с.266-323с.].

Становлення і розвиток феноменів творчості, гри і спорту в рамках ігрових практик від архаїчного часу до сучасності знаходилося у прямій залежності від конкретно-історичних умов, визначались соціальними цінностями, нормами і приписами окремих історичних епох. Результатом розвитку явилось формування творчості і спорту на основі гри як раціоналізованої і упорядкованої діяльності. Смісловий зміст феноменів творчості, гри і спорту як когнітивні матриці створювалися однаково як суспільством, що детермінує нормативний і стандартизований характер розвитку креативної практики, так і її учасниками, що розглядають творчість як смисложиттєву парадигму, в контексті якої людина має перервати

узвичаєне протікання повсякденності і формувати власний смисложиттєвий світ.

Практика сучасних макромоделей творчості, гри і спорту була сформована новоєвропейськими цінностями раціоналізації життєдіяльності і основоположними принципами власної професії як призначення реалізації індивідуальної і соціальної життєдіяльності, трудової діяльності як сурової раціоналізованої діяльності, методично і соціально корисної у рамках своєї професії, досягнення матеріальних успіхів на основі результатів власної спортивної праці. Специфічно спортивною нормою виступає гностизація раціоналізації власного тіла [2].

2.4.3 Феномен творчості, гри і спорту як сублімативно-антропологічно-екзистенційне вираження індивідуального і соціального життя

Феномени творчості, гри і спорту як сублімативно-антропологічно-екзистенційне вираження індивідуального і соціального життя людини, у рамках якого як для індивіда, так і для соціальної групи відбувається у процесі сублімації трансформація всіх видів енергії людини для досягнення спортивного результату.

Сублімація – це центральна матриця З.Фрейда, що розглядається як результат неминучого компромісу між стихійними потягами і вимогами реальності («Незадоволеність у культурі» (1938). Незадоволений інстинкт, за Фрейдом, переходить у несексуальну духовну психічну енергію, що є будівельним матеріалом творчої сутності людини. Визначення феноменів творчості, гри і спорту як когнітивних матриць «рафінованої свободи» виступає смисложитєвими феноменами людської життєдіяльності і допомагає виявити креативно-творчий потенціал людини, яка може трансформуватися для удосконалення індивідуального і соціального життя (спорт як спосіб соціальної ідентифікації людини з соціумом) [3].

Отже, феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» - це сублімативно-екзистенційне вираження індивідуальної і соціальної життєдіяльності людини, направлені на вільний вибір себе у спортивно-творчій діяльності, що є вираженням автентичності свого буття, свого людського існування. Спортивна перемога – це свобода, яку людина отримала над собою, це щось таке, що не можна пізнати і детермінувати. Спортивна перемога – це можливість постійно проектувати і обирати, що ставить людину поза закономірністю й причинною залежністю. Спортивний проект – це свобода, що проектує себе для досягнення спортивних цілей, досягнення найвищих результатів, формування себе як цілісної істоти у своєму спортивно-творчому бутті.

Спорт володіє міцною соціалізуючою силою, його вже давно слід розглядати як вираження творчої енергії, що здатна згуртувати всю націю, а й поповнити своєрідною ідеологією, устремлінням людей до успіху і перемоги. У США, наприклад, після виходу в світ книги Р.Бойла «Спорт - дзеркало американського життя», спорт став національним захопленням і моделлю американського образу життя. Починаючи з 70-80-х рр. ХХ ст., спорт у США сформувався як «друга релігія», у яку вірять більшість американців. Населення бережливо відноситься до всього здоров'я, розуміючи, що це – особистий капітал, від якого в житті залежить багато: кар'єра, особисте щастя, успіх в роботі, матеріальний і духовний добробут, творчість та вираження сутнісних сил людини. Саме цей фактор допоміг здолати так званий «психологічний бар'єр» у відношенні населення до фізичної активності [9].

Таким чином, філософія творчості, гри і спорту» направлені на виявлення механізмів функціонування і відтворення цих творчих процесів у соціально-комунікативному та індивідуальному просторі буття індивіда:

1) творчість, гра і спорт представляють собою механізм соціальної адаптації, слугують засобом соціалізації, самоідентифікації і самореалізації;

2) механізм регуляції, в контексті якого досліджуються відносини творчості, гри і спорту як таких базових соціальних регулятивів, як традиції, цінності, норми, мораль, етичні та естетичні характеристики;

3) інтегративний механізм, в контексті якого творчість, гра і спорт розглядаються на основі принципу гуманізації і реалізації гуманістичних функцій [10].

Із зростанням ролі творчості, гри і спорту у сучасному житті як суспільства, так і окремої людини, їх висока цінність для цивілізації є очевидною, у тому числі у якості критерію соціально-культурної ідентичності. Адже творчість, гра і спорт не являється повністю замкненою і самодостатньою системою, направленою виключно на реалізацію сублімативного начала.

Людина, яка попадає у креативно-ігрове спортивне життя, продовжує залишатися учасником соціально-культурних процесів та практик, що розширюють сукупність критеріїв для самоідентифікації. І одним з таких критеріїв являється творчість, гра і сучасний спорт, які здатні виступати не тільки практикою фізичного чи інтелектуального сублімативно-онтологічного процесу, але й виконувати важливу соціально-культурну і комунікативну функцію, що свідчить про їх значну роль у становленні креативної економіки та її творчого начала [4].

Феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» представляють можливість реалізації внутрішньої природи людини, вільне самовираження особистості, як правило, пов'язане з діями певних механізмів самоідентифікації в контексті вираження сублімативно-творчої спортивної практики індивіда.

Білогур В. С.

У спорті мають місце соціальні і психологічні обмеження, але разом з тим, активні заняття спортивною діяльністю являються свого роду способом подолання страху перед неупорядкованим внутрішнім (духовним) життям особистості.

Отже, комбінація особистісного і соціального світів, повинна сприяти проголошенню суверенно-творчої та креативної особистості. Причому, самоідентифікація через виявлення сублімативно-творчого екзистенційного механізму відіграє вкрай важливу роль, напряду пов'язаної з самооцінкою творчо-креативної сутності спортсмена як суб'єкта спортивної діяльності, своїх можливостей і перспектив розвитку. Тому необхідна адекватна самооцінка спортивних успіхів через реалізацію сублімативних механізмів особистості для утвердження ефективного розвитку спортсмена на шляху його подальшого удосконалення [5].

Феномени творчості, гри і спорту «створюють» образ самого себе, проектують особистість у майбутнє. Завдяки сублімативно-антрополого-екзистенційним механізмам, людина самостверджується у творчості і спорті, маючи можливість відчувати почуття власної значущості, отже, змагається не тільки з іншими, собі подібними, але й самим собою. Оскільки, тренування і змагання – це не просто розвага, але й скоріше, протисторова, то воно відбувається як із суперником, так із власними обмеженими можливостями [11]. Під час заняття спортом людина вчиться оволодівати самим собою, у тому числі через розвиток волі, вміння досягати на межі можливого, використовуючи ігрові та творчо-креативні практики. Протисторова нерідко пов'язано з ризиком, так як спорт виявляється школою, у якій спортсмен вчиться оцінювати ризик і при необхідності йти на нього, розвивати здатність приймати рішення за допомогою різноманітних сублімативно-антрополого-екзистенційних механізмів [6]. Феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» являють собою надзвичайно амбівалентну сферу людської життєдіяльності, навіть парадоксальну: з однієї сторони, вони стимулюють до вираження творчо-креативної суті особистості, являючись свого роду способом сублімації агресивних настроїв; а з іншої, в них можна побачити джерело творчості, пов'язаної з вираженням сутнісно-іманентних сил людини.

Тим не менше, феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» були і залишаються одним з самих ефективних засобів самоутвердження особистості, володіючи високою соціальною значущістю і привабливістю [10]. Спортсмен як творча людина виступає образом соціально-культурної ідентифікації, свого роду носієм певних смислів і цінностей, які завжди можуть бути артикульовані. Цінності спорту співвідносяться з загальнокультурними цінностями і можуть розглядатися у контексті таких базових аксіологічних категорій сучасної цивілізації, як якість і рівень життя, активізація людських ресурсів у соціокультурному розвитку, соціальний порядок і добробут.

Білогур В. С.

Виконуючи важливі соціально-комунікативні функції і, являючись значущим елементом сучасного суспільного облаштування, феномени творчості, гри і спорту як когнітивні матриці «рафінованої свободи» поступово стають самостійними соціоконструкціями сучасного суспільства зі своїми внутрішніми сублимативно-творчими механізмами регуляції і соціалізації.

В умовах тотальної глобалізації, однією з основних задач суспільства стає збереження креативної особистості як оригінально-емпіричної здатності суб'єкта рефлексувати свою діяльність. Для вирішення таких високих задач необхідний деякий універсальний механізм виміру соціально-культурної ідентичності, яким можуть виступати саме феномени творчості, гри і спорту як когнітивних матриць «рафінованої свободи», у яких людина реалізує свої сублимативні устремління, здобуваючи високі результати завдяки творчості і грі.

2.4.4 Спорт як становлення людини як духовно-тілесної істоти.

Актуальність дослідження проблем філософії спорту у третьому тисячолітті набуває першочергового значення, так як у центрі осмислення буття людина у її багатоманітних відношеннях з світом природи і створеною «другою природою», тобто світом суспільства і культури. Людська цивілізація у значній мірі перетворює як оточуюче середовище, соціальні інститути організації людської життєдіяльності, так і саму людину. Все це з неминучістю впливає на самі значні зміни у всі сферах людської життєдіяльності, постільки сьогодні практично вся сукупність соціальних зв'язків і феноменів базується принципово на якісно нових нормах. цінностях, правилах. Особливу увагу при цьому притягують ті сфери, які найбільш тісно пов'язані з створенням умов для повноцінного відтворення людини у всьому багатстві його сутнісних сил. Немає сумніву у тому, що особливе місце у цьому ряду займають фізична культура і спорт, всі види діяльності, які виступають у якості засобів перетворення природи людини як суспільного індивіда. У зв'язку з цим необхідність глибокого аналізу проблем фізкультури і спорту, що направлені на перетворення сутнісних сил людини, сьогодні в умовах глобалізації є найбільш гострою, так як спорт є явищем вкрай амбівалентним і суперечливим.

Спорт розглядається як сфера суспільного життя, у рамках якої формуються і виявляються найкращі людські якості, відбувається становлення людини як духовно-тілесної істоти. Разом з тим формується здатність спорту створювати і негативні стимули для розвитку особистості., пов'язані з комерціалізацією і професіоналізацією спорту. Тому актуальною є проблема приближення сучасного спорту до меж людино вимірності спорту як виявлення і само розгортання сутнісних сил людини.

У спорті людина розкриває і виміряє фізичні і ментальні можливості людини, проте створюється і загроза виходу за межі цих можливостей, за межі допустимо граничних для індивіда напруги сил. Уважне осмислення даного блоку проблем дозволяє розібратися в особливостях сучасного етапу розвитку спорту, складних суперечностях світоглядних установок, цінностей, регулятивів і практик, що характеризують спортивне життя сьогодні. Отже, аналіз самої логіки проблем, особливостей і тенденцій розвитку спорту як специфічної соціальної практики потребує звернення до більш широкого контексту – соціокультурного.

При цьому слід враховувати, що сучасний стан суспільства, культури, різних елементів соціокультурного простору, у тому числі спорту, у значній мірі пов'язано з зі становленням людино-машинного середовища проживання, породженого технократизмом, що потребує осмислення даних явищ як факторів впливу на феномен спорту. Кризові явища, що зустрічаються у світі спорту, виявляються у тенденціях порушення меж людської співрозмірності, визначення перспектив його розвитку, а головне – виявлення засобів, застосування яких сприяє внесенню негативних засобів для її гуманізації сферу спорту.

Ми приєднуємося думки, що сфера спорту по своїй суті є людино вимірною і її основи по своїй природі є людинодоцільними, так як направлені на людину та її саморозвиток. З цієї точки зору ми солідарні з філософами світового масштабу Х. Ортега-і-Гассет і Й. Хейзінга, які стверджують можливість осягнення сутності спорту (культури в цілому) завдяки дослідженню феномена гри, а також через виявлення ролі і значення глибинної життєвої активності людини – спонтанної і необов'язкової, що немає зовнішньої цілі і вказує на збиткову повноту людських можливостей.

Більш конкретний аналіз спорту як природної ігрової діяльності належать американським дослідженням А. Інгхем і Дж. Лоу. З іншої сторони, аналізуючи соціальні практики спорту як простору розгортання сутінних сил людини Ж.Ебер (1925) и А.Ц.Пуні (1959) вказують на той соціальний механізм, який по суті конституює спорт у якості змагальної форми людських взаємовідносин, в умовах зростаючого розриву між цілями і засобами сучасних змагальних практик, що актуалізує проблеми людиновимірності спорту. Тому виникає проблема переосмислення взаємовідносин фізичної культури і спорту, у будь-якому випадку його комерційної форми.

2.4.5 Онтологічна сутність змагальності в соціальному і культурному бутті та її інституціоналізація

Спорт як формалізована змагальність, що має легітимний статус, є актуалізацією онтологічної сутності змагальності в соціальному і

Білогур В. С.

культурному бутті. Спортивна змагальність сприяє не тільки збільшенню фізіологічних показників фізичної сутності людини, але й розвиває повноцінну особистість, направлена на те, щоб контролювати боротьбу потягів і бажань

Сьогодні як ніколи загострюється проблематика з аналізом місця і ролі людини у сучасному спорті і міри співвідношення різних сторін його природи у дихотомії «природне-соціальне», «біологічне-соціальне», «фізичне-духовне». Саме філософія спорту намагається подолати вузькість аналогічних трактувань, пов'язаних з тим, що індивід виступає в основному як носій не тільки фізичних якостей, алей необхідності формування особистості як духовно-тілесної цілості, базуючись на ідеї біосоціальної природи людини. Тим більше, що сьогодні в умовах глобалізації достатньо активно досліджується тенденція зміни сутнісних сил людини спорту в контексті соціальних практик в умовах трансформації взаємовідносин «людина-соціум-культура-людина», взаємодії фізичної сутності людини і розвитку сутнісних духовних сил з метою реалізації творчого потенціалу особистості.

Основні колізії, що пов'язані зі сферою сучасного спорту, так чи інакше пов'язані з технократичними тенденціями, і особливо проявляються на сучасному етапі глобалізації. Ще Н.Бердяев у роботі «Людина і машина», роздумуючи про особливості людино-машинного суспільства, звернув увагу на антигуманність техніки і на те, що в технічній цивілізації навіть спорт може стати засобом руйнування людини як вираження кризових і катастрофічних рис сучасної цивілізації. Очевидною стає потреба у створенню способів визначення людської співмірності і особливо розвитку спорту як специфічного засобу виміру людських можливостей і здібностей людини. Тим більше, що людино вимірність спорту не концептуалізована у якості самостійного наукового напрямку дослідження у соціальній філософії і філософії спорту, тому визначає самостійний науковий напрямок дослідження, направлений на розгортання сутнісних сил людини та його детермінацію як виду соціальної практики.

Сутність спорту як виявлення і саморозгортання сутнісних сил людини у сучасному суспільстві потребує його інституціоналізації, що направлена на виявлення його сутнісних сил в умовах комерціалізації спорту. Трансформація людини від змагальності до досягнення результативної спортивної стратегії, при якій кінцевий результат досягнень спорту не втрачає зв'язку з розвитком сутінних сил людини – це мета, яку ми маємо довести, що спорт не повинен втрачати гармонію між гуманістичною. сутністю спорту і засобами її досягнення, які кладуться в основу результату, що втрачає людиновимірну сутність спорту.

Це потребує перегляду принципів організації як спорту, так і його взаємодії з фізичною культурою на користь збереження цілості їх соціокультурного призначення, що сприяє більш повному розкриттю

Білогур В. С.

сутнісних сил людини. Виявлення цієї суті людини можливо за умов використання положень про біосоціальну природу людини, змагальність як одну з форм людських відносин, гри як форми культури, універсальності людської природи, культури спорту як виявлення людинотворчості.

Характер взаємодії в сучасних умовах природи, людини і суспільства все більше стверджує думку про те, що сутність людської природи характеризується вічним устремлінням людини вийти за межі самої себе і свого віту, намагаючись обійти закони природи та історії. Ця характерна особливість людської природи є закономірністю вибудовування її відносин з оточуючим світом, ставить проблему дуалізму трансгресивної творчості: вона позитивна, так як розширяє сферу самореалізації людини, і негативна, так як руйнує часто вже створене.

2.4.6 Сутнісне вираження людиновимірності у сфері спорту як одного з ареалів» «антропологічної межі»

Саме тут закладена основа проблематизації людиновимірного світу, створеного самою людиною у вигляді своїх соціальних практик, однією з яких є спорт, в яких стикають проблеми людини, природи, суспільства. Однією з характеристик соціальних реалій у самому широкому смислі цього слова є здійснення колективної діяльності, в основі якої людиновимірність як необхідність визначення тієї міри, у якій людина володіє своїм природними і штучними силами, закладеними від природи, але й факторами розвитку, які включені у культуру. При цьому людиновимірність має два аспекти виміру: 1) світ розглядається як реальність, обмежена можливостями людини; 2) обмеженнями самої людини, закладеними в її можливостях.

Сутнісна сторона людиновимірності у сфері спорту у визначенні міри співвіднесеності гранично виражених, природно даних та культурно модифікованих тілесних властивостей індивіда, можливостей оперативного інтелекту, а також психічних характеристик особистості та моральних якостей людини, що не порушують принцип гармонії не порушують цілісність особистості, тобто не виступають руйнівною силою особистісних якостей, особливо коли мова йде про командні види спорту.

Спорт як соціальне і культурне явище подовжує виступати частиною більш широкої сфери фізичної культури, яка покликана перетворити природну сутність людини в його культурно-оформлену тілі сніть, тобто сприяє трансформації морфологічних характери тиск тіла у відповідності з наявним культурним ідеалом. Через посередництво спорту фізична культура виконує функцію виявлення людиновимірності. Для фізичної культури ця функція є однією з складових функцій розвитку та удосконалення тілесності, а для спорту вона є головною, що виражає її природу, так як завдяки спорту формуються фізичні та ментальні можливості, якими володіє людина.

Спорт, що сформувався ще в часи античної культури і зберіг свої соціокультурні засади, спирається на принципи універсалізму та активізму, які лежать в основі всієї багатоманітності конкретних смислів спортивної діяльності, визначають пафос та формують культурні спрямування. Згідно зі своєю основною інтенцією такий спорт є простором розгортання сутнісних сил людини, що зберігає свою природно задану цілісність, та розгортається до розширення людських можливостей. Відношення «Я-інший» у спорті є багатоплановим і включає у якості Іншого не тільки суперника, але й партнера, суддю, глядача, проте центральним у системі цих взаємовідносин є суперник. У відношенні до суперника спортсмен знаходиться у стані змагальності, яка всередині спортсмена здатна роздвоюватися на «позитивний плюс» - змагальність (взаємопрезентація себе) і негативний – конкурентність (самоствердження себе за рахунок Іншого), що знаходяться у динамічному стані і часто переходять один в одного. Висунення одного з них на передній план створює негативний (конкурентний) чи позитивний (партнерський) модули спортивної комунікації.

Сучасний спорт впритул підійшов до меж людиновимірності, так як він дає максимальні навантаження для тіла і духу, що дозволяє його вважати одним з ареалів антропологічної межі (термін С.С.Хоружева). За межами цієї межі – вихід в «інше» по відношенню до нормального людського життя: у смерть, травму, кризу самосвідомості. Порушення людиновимірності вносить у спорт момент антигуманності та руйнівної стихії.

2.4.7 Дуальність сучасного спорту: реалізація принципів холізму та орієнтація на технократичні ідеали заради комерціалізації та прагматичних інтересів

Романтична концепція олімпізму вводить у сучасний спорт принципи холістичного (цілісного) розвитку людини, орієнтованої на комунікацію, що будується за законами чесності та справедливості. Проте сучасний спорт порушує принципи холізму, розкриває фізичні і психологічні особливості людини вибірково і однобічно, з орієнтацією на соціальну кон'юнктуру та професійну систему норм. Наявність конкурентного моменту у спорті дозволяє йому обмежено вписатися у сучасне ринкове суспільство, приносячи у жертву правду і справедливість заради комерціалізації та прагматичних інтересів. Сучасному спорту властива орієнтація на технократичні ідеали, машинерію, яка передбачає перекроювання людської тілесності штучним шляхом, створення «квазілюдини» на основі використання зверх сучасних технологій. Тут порушується людиновимірність, що складає гуманістичну спрямованість спортивної діяльності. Сучасний спорт зберігає різницю соціокультурних засад, які мають різний потенціал людиновимірності. З однієї сторони, спорт втілює змагальність у сфері фізичних і психічних можливостей людини, є типовим

Білогур В. С.

феноменом західної культури, що носить активістський, атональний характер. Культ успіху поряд з культом тіла виступає найважливішою цінністю, яка мотивує спортсмена, який завжди йде до максимального результату, що означає перемогу. З іншої сторони, спорт як складна практика духовно-тілесного удосконалення базується на особливому світогляді, що поєднує воедино людину та одухотворену природу.

Перспективи удосконалення людини вимірної сутності спорту пов'язані з необхідністю формування олімпійської ідеї холізму - ідеалу цілісного розвитку на основі цінностей чесності і справедливості. Ці цінності повинні бути прийнятими і керуватися поведінкою не тільки спортсменів, але й суддів та глядачів. Людиновимірність спорту передбачає існування не тільки «великого», але й масового спорту, здатного втягнути у чесну змагальність мільйони людей. Тому ми пропагуємо концепцію людини вимірності, що дозволяє виявити міру співвіднесеності розвитку спорту і потреб у реалізації сутінних сил людини як цілісної особистості.

Спорт володіє великою сукупністю привабливих властивостей та рис, викликає інтерес у мільйонів людей, інтригує своєю непередбачуваністю, хвилює гостротою та накалом боротьби. Аналіз проблем людиновимірності спорту свідчить, що для формування про позитивні особливості спорту як явища культури, природи колізій, що виникають у сфері суспільної життєдіяльності, перспектив її розвитку, необхідно проаналізувати спорт у соціокультурному контексті як умову формування цілісності особистості. Будь-яка культура формується на основі певних смислових первоначал, які вибудовують світоглядні координати будь-якої, у тому числі спортивної діяльності, визначаючи цільові, структурні і змістовні характеристики. З ними пов'язане становлення і розвиток даного виду діяльності, залучення до неї нових і нових поколінь.

Сучасна інтерпретація культури пов'язана з розумінням того, що людина, спираючись на знання і техніку, з однієї сторони, звільнюється від природної залежності, а з іншої – інтегрується зі створеним світом техносфери і стає залежною від неї. Народжується нова цивілізація у вигляді людиновимірного життєвого простору. Встановлення такої залежності дозволяє сформулювати як мінімум два висновки: по-перше, стає все більш очевидною проблема людиновимірності основних сфер суспільства; по-друге, зростає потреба у пошуку методології дослідження, адекватної проблемі.

Одним з основних висновків дослідження є розуміння тієї всезагальної характеристики культури як її цілісності, що важливо при встановленні системної якості людиновимірності. У просторі культури спорт виступає як продукт природного і соціального, буття і свідомості, індивідуального і суспільного, об'єктивного і суб'єктивного і складає певний синтез інтегральної єдності всіх складових компонент.

Іншим основним моментом концептуального характеру виступає розуміння того, що сутність людської природи характеризується вічним стремлінням вийти за межі самої себе і свого світу, намагаючись при цьому обійти закони природи та історії, що і створює потребу у визначенні людиновимірності всієї її діяльності. Постільки людина- міра всіх речей, то її сутінні сили виступають основними критеріями міри людиновимірності того простору, в якому само здійснюється людська сутність. Проблема людиновимірності розпадається на два аспекти: згідно першого світ розглядається як реальність, обмежена можливостями людини. Друга сторона проблеми людиновимірності розкривається в ідеї обмеженості самої людини, не безмежності її можливостей.

Висновки

З врахуванням того, що цілісність культури і людини виступає в особливій єдності гармонії і дисгармонії всебічності і обмеженості, ми робимо висновок:

1) аналіз дихотомії «фізичне-духовне», яку часто інтерпретують у зв'язку з дослідженням простору спорту і формування особистості спортсмена, спирається на діалектику і на перехід одного в інше;

2) духовна культура виступає як синтез вищих моральних цінностей, пріоритет морального над матеріальним, розуміння людиною своєї сутності і реалізації сутінних сил;

3) фізична культура проявляється у мотиваційно-ціннісній орієнтації особистості на фізичне удосконалення у якості фундаменту перетворюючої діяльності;

4) спорт виступає як сфера граничних проявів людини, у ході реалізації яких відбувається вихід за межі можливого, повсякденного і звичайного;

5) виступаючи як синтез змагальності і конкурентності, які є невід'ємними елементами культури, найважливішим механізмом соціального відтворення, спорт представляє собою субстанцію розгортання сутнісних сил людини. Завдяки спорту стають очевидними ті фізичні і ментальні можливості, якими володіє людина.

6) місце спорту в онтологічному просторі культури визначається його здатністю виявляти межі граничної реалізації можливостей, якими володіє людська тілесність;

7) визначення культурного потенціалу спорту розглядається зі сторони мотиваційного характеру потреб особистості, постільки потреба вийти за межі можливостей і саморух до них є істотним процесом людиновимірності.

Таким чином, ми визнаємо, що у спорті закладені можливості реалізації людиновимірної функції культури базуються на тому, що граничні основи спортивної діяльності слід у першу чергу шукати у базових шарах Білогур В. С.

культури, у контексті яких формується відношення індивіда до світу і самого себе.

Список використаних джерел:

1. Апель К.-О. Трансформация философии: пер. с нем. В.Куренной. М.: Логос, 2001. 344 с.
2. Білогур В.Є. Світоглядні орієнтації студентів: тенденції змін у трансформаційному суспільстві: монографія. Дніпропетровськ : Пороги, 2011. 311 с.
3. Воронкова В. Г., Нікітенко В.О. Сучасна геокультура як соціокультурний феномен культурної глобалізації / Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : наук. вісник : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2013. Вип. 72. С. 487-492.
4. Богаченко В.В. Феномен телесности в аспекте киберкультуры // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. пр. Запоріжжя, Вид-во ЗДІА, 2017. Вип. 69. С.31-36.
5. Бурдые П. Программа к социологии спорта. Начала. М.: Socio-Logos: Адапт,1994. С.257-275.
6. Визитей Н.Н. Физическая культура и спорт как социальное явление. Кишинев: Штиинца, 1986. 160 с.
7. Воронкова В. Г., Нікітенко В.О. Сучасна геокультура як соціокультурний феномен культурної глобалізації / Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : наук. вісник : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2013. Вип. 72. С. 487-492.
8. Кириченко М. О. Реалізація буттєвості людини в ментальності інформаційно-комунікативного соціуму // Філософія і політологія в контексті сучасної культури, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2017. № 2. С. 108-115.
9. Корабльова Н. С. Багатовимірність ролівої реальності: ролі і маски – лик і личина. Харків : ХНУ, 2000. 288 с.
10. Кравченко А.А. Креатив сучасного мислення в динаміці соціокультурної реальності: методологічний контекст // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. пр. Запоріжжя, Вид-во ЗДІА, 2016. Вип. 66. С.135-143.
11. Кремень В. Г., Ільїн В.В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму : монографія. К. : Педагогічна думка, 2012. 368 с.
12. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. К.: Педагогічна думка, 2009. 520 с.
13. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы: пер. с англ. М. : Смысл, 1999. 425 с.
14. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики. СПб.: Евразия, 1999. 430 с.
15. Маслоу Абрахам. Психология бытия. М.: Рефл-бук: Ваклер, 1997. 304 с.
16. Мельник В.В. Проблема взаємодії людини і суспільства у глобалізованому соціуму // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : наук. вісник : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2016. Вип. 110. С. 197-203.
17. Муляр В.І. Самореалізація особистості як соціальна проблема (соціально-культурологічний аналіз): монографія.- Житомир : ЖІТІ, 1997. 294 с.

Білогур В. Є.

---

18. Муляр В.І. Проблема становлення особистості в системі "індивід – суспільство"(філософсько–культурологічний аналіз). Житомир: ЖДТУ, 2005. 319 с.
19. Образ человека будущего: Кого и Как воспитывать в подрастающих поколениях : коллективная монография; под ред. О. А. Базалука. К.: Издательский дом «Скиф», 2012. Т.2. 408 с.
20. Образ человека будущего: Кого и Как воспитывать в подрастающих поколениях? : коллективная монография; под ред. О. А. Базалука. К. : МФКО, 2013. Т. 3.340 с.
21. Фромм Э. Бегство от свободы. М.: Прогресс, 1995. 256 с.

АВТОРИ КОЛЕКТИВНОЇ МОНОГРАФІЇ

АЖАЖА МАРИНА АНДРІЇВНА – кандидат наук державного управління, доцент кафедри менеджменту організацій та управління проектами, Запорізька державна інженерна академія (Україна, Запоріжжя)

Azhazha, Marina – PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Management of Organizations and Project Management, Zaporizhzhia State Engineering Academy (Zaporizhzhya, Ukraine)

E-mail: azaz-marina@yandex.ru ORCID: 0000-0001-6067-3926

БАНАХ ЛЮДМИЛА СТЕПАНІВНА – старший викладач кафедри філософії та суспільних наук, Запорізька державна інженерна академія (Запоріжжя, Україна)

Banakh, Lyudmila – Senior Lecturer of Department of the Philosophy and Social Sciences, Zaporizhzhia State Engineering Academy (Zaporizhzhia, Ukraine)

E-mail: y_banakh@i.ua ORCID: 0000-0002-1583-2892

БІЛОГУР ВЛАДА ЄВГЕНІВНА – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання та спортивних дисциплін, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (Мелітополь, Україна)

Bilohur, Vlada – Doctor of Philosophic Sciences, Professor, Head of the Department of Theory and Methodology of Physical Education and Sport Disciplines, Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky (Melitopol, Ukraine)

E-mail: bilovlada@mail.ru ORCID 0000-0001-9041-7050

ВОРОНКОВА ВАЛЕНТИНА ГРИГОРІВНА – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та управління проектами, Запорізька державна інженерна академія (Запоріжжя, Україна)

Voronkova, Valentyna – Doctor of Philosophic Sciences, Professor, Head of the Department of Management of Organizations and Project Management, Zaporizhzhia State Engineering Academy (Zaporizhzhia, Ukraine)

E-mail: valentina-voronkova236@gmail.com ORCID: 0000-0003-4361-1701

ГОРДІЄНКО СЕРГІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ - доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри інформаційного права та права інтелектуальної власності факультету соціології та права, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (Київ, Україна)

Gordienko, Sergey – Doctor of Sciences in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Information Law and Intellectual Property Law of the Faculty of Sociology and Law of the National Technical University of Ukraine "Kiev Polytechnic Institute" (Kiev, Ukraine). E-mail: gordienko19591959@ukr.net ORCID:0000-0003-0392-2601

ДЗЬОБАНЬ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)

Dzoban, Oleksandr – Doctor of Philosophic Sciences, Professor, Professor of the Department of Philosophy of Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine)

E-mail: a_dzeban@ukr.net ORCID: 0000-0002-2075-7508

КИВЛЮК ОЛЬГА ПЕТРІВНА – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри методології науки та міжнародної освіти, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Київ, Україна)

Kyvliuk, Olga – Doctor of Philosophic Sciences, Professor, Head of the Department of Methodology of Science International Education National Pedagogical University named after M . P. Drahomanov (Kiev, Ukraine)

E-mail: panyolga@ukr.net ORCID: 0000-0002-7900-9299

КОНОНЕЦЬ МАРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології і педагогіки, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (Київ, Україна)

Kononets Maria – PhD in Psychology, National Technical University of Ukraine Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Psychology and Pedagogy (Kyiv, Ukraine)

E-mail: kononets.maria@gmail.com ORCID: 0000-0001-9303-707X

КРИМЕЦЬ ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА - доктор філософських наук, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії (соціально-гуманітарних проблем), Національний університет оборони України імені І. Черняхівського (Київ, Україна)

Krymets, Liudmyla - Doctor of Philosophic Sciences, Senior Scientific Researcher of Scientific and Research Laboratory (social and humanitary problems) The National University of Defense of Ukraine named after Ivan Chernyakhovskyi (Kyiv, Ukraine)

E-mail: karnall@mail.ru

ЛАЗАРЕВИЧ АНАТОЛІЙ АРКАДІЙОВИЧ – кандидат філософських наук, доцент, Директор Інституту філософії НАН Білорусі (Мінськ, Білорусь)

Lazarevich, Anatoliy - PhD in Philosophy, Associate Professor, Director of Institute of Philosophy of NAS of Belarus (Minsk, Belarus)

E-mail: kaphedra.philos@onat.edu.ua ORCID: 0000-0002-3365-2019

МАКСИМЕНЮК МАРІНА ЮРІЇВНА – кандидат філософських наук, доцент кафедри менеджменту організацій та управління проектами, Запорізька державна інженерна академія (Запоріжжя, Україна)

Maksimenyuk, Marina – PhD in Philosophy, Associate Professor of the Department of Management of Organizations and Project Management, Zaporizhzhia State Engineering Academy (Zaporizhzhia, Ukraine)

E-mail: marina.maximenuk@mail.com ORCID: 0000-0001-5980-5717

МЕЛЬНИК ВІКТОРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА – кандидат філософських наук, доцент кафедри управління, інформаційно-аналітичної діяльності та євроінтеграції, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгманова (Київ, Україна)

Melnyk, Victoria – PhD in Philosophy, Associate Professor of Department of Management and Information and Analytical Activities and European Integration, National Pedagogical Dragomanov University (Kyiv, Ukraine)

E-mail: doc.v.melnyk@mail.ru ORCID: 0000-0001-5976-5823

МУЦ ЛУАЙ ФАЙСАЛ - кандидат соціологічних наук, доцент кафедри іноземних мов та лінгвістичних комунікацій, Запорізька державна інженерна академія (Запоріжжя, Україна)

Muts, Luai Faisal – PhD in Sociology, Assistant Professor of the Department of Foreign Languages and Linguistic Communication, Zaporizhzhia Engineering Academy (Zaporizhzhia, Ukraine)

E-mail: d.lulu@mail.ru ORCID: 0000-0003-4136-9579

НІКІТЕНКО ВІТАЛІНА ОЛЕКСАНДРІВНА – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук, Запорізька державна інженерна академія (Запоріжжя, Україна)

Nikitenko, Vitalina – PhD in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy and Social Sciences, Zaporizhzhia State Engineering Academy (Zaporizhzhia, Ukraine)

E-mail: vitalina2006@ukr.net ORCID: 0000-0001-9588-7836

ПУНЧЕНКО ОЛЕГ ПЕТРОВИЧ – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та історії України, Одеська національна академія зв'язку ім. О.С.Попова (Одеса, Україна)

Punchenko, Oleg – Doctor of Philosophic Sciences, Head of Department of Philosophy and History of Ukraine, Odessa National Academy of Telecommunication named after A.S. Popov (Odessa, Ukraine)

E-mail: kaphedra.philos@onat.edu.ua ORCID: 0000-0003-2694-6841

СОСНІН ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ – доктор політичних наук, професор, професор, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» Національної академії Академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, академік Української академії політичних наук (Київ, Україна)

Sosnin, Oleksandr – Doctor of Political Sciences, Professor, Professor of High State Educational Institution «University of Education Management» National Academy of

Pedagogical Sciences of Ukraine, Honored Scientist of Ukraine, Academician Member of the Ukrainian Academy of Political Science (Kyiv, Ukraine)

E-mail: alvas.sosnin@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4188-0887

ХЛЄБНИКОВА АЛЬОНА АНДРІЇВНА – аспірант кафедри менеджменту організацій та управління проектами (2016), Запорізька державна інженерна академія (Запоріжжя, Україна)

Hlyebnikova, Alena – Postgraduate Student of Department of Management of Organizations and Project Management (2016), Zaporizhzhia State Engineering Academy (Zaporizhzhia, Ukraine)

E-mail: hleb-alka@yandex.ru

SCIENTIFIC PUBLICATION

MONOGRAPH

Information Society in the World and Ukraine: Problems of Formation and Patterns of Development: Collective Monograph / Editor-in-Chief: Doctor of Philosophic Science, Prof. V.G. Voronkova. – Zaporizhzhia: ZGIA, 2017. – 282 p.

The monograph "Information Society in the World and Ukraine: Problems of Formation and Patterns of Development" was prepared as a result of the tasks of the SRW approved by the Ministry of Education and Science of Ukraine "Improving the mechanisms of the development of the information society as a civilization paradigm of modern Ukrainian society in the conditions of globalization" **0115U002343 (2015-2017)**. The monograph covers theoretical and methodological, conceptual and praxeological principles of formation and development of the information society in Ukraine and in the world. Particular attention is paid to the issues of evolution from homo sapiens to homo informaticus in the context of anthropological measurements, the management of the scientific and educational space of the information society, evolution and the information society in the "society of knowledge" and the laws of the formation of smart-society. The monograph uses a synergetic methodology for the analysis of the information society as a nonlinear environment. The monograph is focused on scholars, higher education managers, teachers of social and philosophical disciplines, a wide range of readers interested in the problem of the formation and development of an information society in Ukraine and in the world and processes of change in society.

**ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО В СВІТІ
ТА УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА
ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

Підписано до друку 04.12.2017р. Формат 60x84 1/32. Папір офсетний.
Умовн. друк. арк. 15,7. Наклад 300 прим.
Видавничий договір № 10м/17.

Запорізька державна інженерна академія
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 2958 від 03.09.2007 р.

Віддруковано друкарнею
Запорізької державної інженерної академії
з комп'ютерного оригінал-макету

69006, м. Запоріжжя, пр. Соборний, 226,
ЗДІА,
тел. (0612) 22-38-596; (061) 236-44-87